

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
(06/06/2023)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A1. α.

1. Λάθος,
2. Λάθος,
3. Σωστό

A1. β.

α.1, β.3

B1. Στη συγκεκριμένη ενότητα ο Αριστοτέλης δίνει τον ορισμό της έννοιας «πόλη» αρχίζοντας από την υπερκείμενη έννοια του γένους, δηλαδή την έννοια «κοινωνία» («κοινωνίαν τινά οὔσαν»), και προχωρώντας στην ειδοποιό διαφορά της από τις άλλες κοινωνίες, που είναι ο «στόχος» της, το ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Ο συλλογισμός του Αριστοτέλη μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

- κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινωνίας,
- κάθε κοινωνία έχει συγκροτηθεί για να επιτευχθεί κάποιο αγαθό,
- άρα όλες οι κοινωνίες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό (και
- αυτή που είναι ανώτερη από όλες τις κοινωνίες αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά. (+ΦΑΚΕΛΟΣ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕΛ.154 "πόλις")

Η εξήγηση του Αριστοτέλη για τη σύσταση της πόλης είναι τελεολογική, δηλαδή γι' αυτόν "το νόημα και ο χαρακτήρας κάθε πράγματος στον κόσμο πρέπει να αναζητηθεί στο σκοπό της ύπαρξής του". Στο συλλογισμό που διατυπώνει ο Αριστοτέλης προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η πόλη είναι η τελειότερη μορφή κοινωνίας και επομένως επιδιώκει το ανώτερο από όλα τα αγαθά, αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο η άποψη του ότι «κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για την επίτευξη κάποιου σκοπού» και ότι «οι άνθρωποι ό,τι κάνουν το κάνουν για να πετύχουν κάτι που το θεωρούν καλό». Με βάση μάλιστα αυτές τις σκέψεις καταλήγει και στο συμπέρασμα ότι «η πόλη επιδιώκει το ανώτερο από αυτά τα αγαθά».

Είναι φανερό ότι και στο συλλογισμό αυτό είναι διάχυτη η αντίληψη του πως «η φύση τίποτε δεν κάνει μάταια» (ή φύσις ουδέν ποιεί μάτην), πως σε κάθε πράγμα υπάρχει κι ένας σκοπός. Γι' αυτό και το νόημα και ο χαρακτήρας κάθε πράγματος στον κόσμο πρέπει να αναζητηθεί στο σκοπό της ύπαρξής του .

Στη συγκεκριμένη ενότητα ο Αριστοτέλης αναφέρεται γενικά στο σκοπό που έχουν οι διάφορες κοινωνίες (μόρια της πολιτικής κοινωνίας τις θεωρεί ο Αριστοτέλης) και στον ανώτερο σκοπό που έχει η ανώτερη από όλες τις κοινότητες, η πόλη. «Το κυριώτατον πάντων» που επιδιώκει η πόλη είναι η «ευδαιμονία», για την οποία μίλησε διεξοδικά στο πρώτο βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων. Την ευδαιμονία αυτή, που είναι το υπέρτατο αγαθό, την επιδιώκουν οι άνθρωποι τόσο ως άτομα όσο και ως πολίτες («πάντες»). Επομένως, η επιδίωξη του αγαθού ως σκοπού όλων των ανθρώπων συνδέεται άμεσα με την επιδίωξη του αγαθού ως σκοπού της πόλης.

«ή πασῶν κυριωτάτη καί πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»

Η πόλη - κράτος είναι, κατά τον Αριστοτέλη, μία κοινότητα ανώτερη από όλες τις άλλες, καθώς είναι το τελικό στάδιο της ολοκλήρωσης των κοινωνιών, είναι το «τέλος» και γι' αυτό εξασφαλίζει την αυτάρκεια και το «εὖ ζῆν» (+ ΦΑΚΕΛΟΣ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕΛ.154 “αὐτάρκεια”, “εὖ ζῆν”)

B2. Αναφερόμενοι στον τρόπο άσκησης της εξουσίας τόσο ο Αριστοτέλης όσο και ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου κάνουν λόγο για έναν «Υπεράνθρωπο». Ειδικότερα ο Αριστοτέλης συνεχίζοντας την αποδεικτική του διαδικασία χρησιμοποιεί μια παρομοίωση-αναλογία, η οποία εισάγεται με τον αναφορικό παραβολικό σύνδεσμο ὥσπερ και αντλείται από τον χώρο της μυθολογίας, όπου συναντάμε τερατόμορφα πλάσματα με πολλά χέρια και πόδια (ὥσπερ ἕνα ἄνθρωπον ... καί τήν διάνοιαν). Αναφέρει πως, καθώς καθένας διαθέτει ένα μόριο αρετής και φρόνησης, αν όλοι μαζί οι πολίτες ενώσουν τις δυνάμεις και τις ικανότητές τους, τότε θα ενεργούν σαν ένας άνθρωπος που έχει πολλά πόδια, χέρια και αισθητήρια όργανα, εξαιρετική αρετή και εξυπνάδα, δηλαδή διαθέτει πολλές σωματικές, ηθικές και πνευματικές ικανότητες συγκεντρωμένες. Με το παράδειγμα αυτό ο Αριστοτέλης επιβεβαιώνει την αθροιστική θεωρία του, ότι το πλήθος ως σύνολο είναι «ανώτερο» από τους λίγους ή τον ένα. Η υπεροχή αυτή είναι, ανάλογα με τα εκάστοτε κριτήρια, ηθική, διανοητική και υλική. Είναι φανερό ότι ο Αριστοτέλης υπερασπίζεται ως αποτελεσματικότερη την άσκηση της εξουσίας από τους πολλούς, καθώς θεωρεί ότι η λαϊκή κυριαρχία μπορεί να εξασφαλίσει καλύτερα τους στόχους της συλλογικής ευτυχίας συγκριτικά με τις περιπτώσεις που την εξουσία την ασκεί ένας μονάρχης ή βασιλιάς ή οι ολίγοι ευγενείς ή πλούσιοι.

Με ανάλογο τρόπο παρουσιάζεται στο απόσπασμα από τον Ανώνυμο Ιαμβλίκου ένας άνθρωπος με υπερφυσικές ιδιότητες. Πιο αναλυτικά, είναι άτρωτος, ανίκητος, με υπεράνθρωπες σωματικές και ψυχικές δυνάμεις, είναι δηλαδή ένας άνθρωπος που διαθέτει πλήθος πλεονεκτημάτων έναντι των άλλων. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τον Ανώνυμο Ιαμβλίκου ο «Υπεράνθρωπος» αυτός θα επιβίωνε μόνο αν αξιοποιούσε τη δύναμή του για να στηρίξει τον νόμο και τη δικαιοσύνη. Διαφορετικά, οι άλλοι συσπειρωμένοι θα του εναντιώνονταν και λόγω καλής διοίκησης και αριθμητικής υπεροχής θα τον νικούσαν. Επομένως, υποστηρίζονται τα ιδεώδη της δημοκρατίας και αποδοκιμάζεται η τυραννίδα.

B3. οπτική: ὀρῶμεν

σύσταση: συνεστηκυῖαν

λάθος: ἀλήθειαν

δοχείο: ἐνδέχεται

ποδήλατο: πολύποδα

B4. 1.β, 2.β, 3.α, 4.α, 5.β

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Γ1.

Σωκράτη, όλα τα φυτά διατρέχουν τον κίνδυνο να έχουν τον ίδιο τρόπο ανάπτυξης (ανατροφής), και αυτά που φυτρώνουν από τη γη και τα ζώα και τα άλλα και ο άνθρωπος. Και βέβαια στα φυτά αυτό γίνεται πιο εύκολο για εμάς, όσοι καλλιεργούμε τη γη, δηλαδή το να προετοιμάζουμε όλα τα σχετικά πριν τα φυτεύσουμε και το ίδιο το φύτευμα· όταν όμως αυτό που φυτεύτηκε μεγαλώσει, ύστερα από αυτό η φροντίδα του βλασταριού γίνεται μεγάλη και δυσχερής και απαιτητική. Έτσι, όμως, φαίνεται ότι συμβαίνει και σχετικά με τους ανθρώπους· εγώ το συμπεραίνω από τις δικές μου υποθέσεις και στις άλλες (περιπτώσεις). Και βέβαια, για εμένα η γέννηση αυτού εδώ του γιου, είτε φυτεία είτε τεκνοποίηση πρέπει να ονομάζεται, έχει γίνει πιο

εύκολη απ' όλα, όμως η ανατροφή είναι και απαιτητική και πάντοτε είμαι τρομοκρατημένος που φοβάμαι γι' αυτόν.

Γ2.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τον «Θεάγη» του Πλάτωνος, ο Θεάγης έχει την αξίωση από τον πατέρα του, τον Δημόδοκο, να γίνει σοφός. Ειδικότερα απαιτεί να του δώσει χρήματα (*ἀξιών ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ καὶ χρήματα*), για να γίνει ένας από τους μαθητές των σοφιστών (*τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν*). Ο Θεάγης έχει στόχο να γίνει και ο ίδιος σοφιστής και πιστεύει ότι θα το επιτύχει (*ὅστις αὐτὸν σοφὸν ποιήσει*). Θέλει να γίνει σοφός επειδή, όταν πήγε στην Αθήνα (*εἰς τὸ ἄστυ καταβαίνοντες*), κάποιοι συνομήλικοί του και άλλοι πολίτες (*τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν*) του μίλησαν και του αναστάτωσαν το μυαλό με τα λόγια τους και τον επηρέασαν πολύ (*λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες διαταράττουσιν αὐτόν*). Τότε ο Θεάγης τους θαύμασε και τους ζήλεψε (*οὓς ἐζήλωκεν*). Γι' αυτό, λοιπόν, ο Θεάγης έθεσε ως στόχο του να γίνει και αυτός σοφός μέσω της διδασκαλίας των σοφιστών.

Γ3.

σχές

ῥάδιον, ῥᾶον

ἀγεννοῦς

ἐπιθυμεῖν

ἄστη

καταβησόμενοι

παλαιότερον

τῶν ἐπιμεληθέντων

οἴτινες

Γ4.

α.

τὸν αὐτόν: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, επιθετικός προσδιορισμός στο «τρόπον»,

τοῦτο: Υποκείμενο στο προσωπικό ρήμα «γίνεται»,

ὀνομάζειν: Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «δεῖ», τελικό απαρέμφατο, αναγκαστική ετεροπροσωπία,

πάντων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο «ῥάστη»,

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος προσδιορισμός κίνησης σε τόπο ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στη μετοχή «καταβαίνοντες»,

μοι: ἔμμεσο αντικείμενο στο Ρήμα «παρέχει»,

σοφὸν: κατηγορούμενο του αντικειμένου «αὐτόν» μέσω του ρήματος «ποιήσει».

β.

Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἡ δὲ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ αὐτόν φοβοῖ - φοβοίη.